

NÄR KULTUREN FÅR TA TID

*Barn, relationer och scenkonst i ett
långsiktigt samarbete i Flemingsberg*

4 SKOLOR. 51 KLASSER. 1 287 ELEVER.
TRE MÖTEN MED KUNGLIGA OPERAN VARJE ÅR – UNDER TRE ÅR.

INNEHÅLL

INLEDNING

1. PROJEKTET I KORTHET

Tre år av scenkonst, relationer och långsiktig samverkan

2. VARFÖR BEHÖVS DETTA?

Barns villkor, kulturens roll och rätten att känna tillhörighet

3. VAD ELEVERNA MÖTT

När opera och balett blir kropp, röst och berättelse

4. NÄR KUNGLIGA OPERAN BLIR EN EGEN VÄRLD

Elevernas röster om trygghet, fantasi och att våga uttrycka sig

5. EN DEL AV SKOLANS IDENTITET

Lärares perspektiv på lust, lärande och gemensamma erfarenheter

6. ATT VÅGA SYNAS OCH ÄGA SINA UPPLEVELSER

Unga Operans pedagoger om kontinuitet, profession och förtroende

7. ATT ERBJUDA BARN EN PALETT

Rektors perspektiv på ansvar, kvalitet och långsiktig effekt

8. ÖPPNA DÖRRAR OCH KULTURELLA RYGGSÄCKAR

Kommunens perspektiv på samverkan, plats och barns rätt till kultur

9. NÄR PLATSEN FÅR LIV

Näringslivets perspektiv på kultur, samverkan och långsiktig platsutveckling

REFLEKTION OCH FRAMÅTBlick

INLEDNING

NÄR VI PÅ Unga Operan initierade samarbetet i Flemingsberg bar vi med oss en enkel men grundläggande tanke: att ge barn tid. Tid att möta konst, tid att bli nyfikna, tid att bli en del av området runt våra nya ateljéer – och tid att våga uttrycka sig och ta plats. Tre år in i projektet kan vi konstatera att tid gör skillnad.

Den här rapporten berättar om det långsiktiga samarbetet mellan Unga Operan, Huddinge kommun och Fabege, där barnens möte med opera, balett och musikdramatik har fått växa fram steg för steg. Inte som enskilda nedslag, utan som återkommande erfarenheter i barnens vardag – i skolan, i närområdet och i relation till en konstform som för många elever tidigare legat långt borta. För oss har projektet handlat om mer än att tillgängliggöra scenkonst.

Det har handlat om relationer: mellan barn och scenkonstnärer, mellan skola och kultur, mellan plats och människa. Om att skapa igenkänning och trygghet, samtidigt som vi öppnar dörrar till nya uttryck, känslor och sätt att förstå världen.

I mötet med barnen har vi gång på gång påmint oss om varför detta arbete är viktigt. När opera och balett blir något man känner igen, behärskar och vågar förhålla sig till, händer något med självbilden. Trösklar sänks. Nya språk blir möjliga.

Rapporten samlar röster från barn, pedagoger, lärare, skolläring, kommun och näringsliv. Tillsammans formar de en berättelse om vad som kan växa fram när olika aktörer tar gemensamt ansvar och låter ett arbete få ta tid. Om hur konst och kultur, när de blir en naturlig del av barns liv, kan bidra till både lärande, tillhörighet och framtidstro.

Arbetet i Flemingsberg är inte avslutat. Det fortsätter. Nya barn kommer in i projektet, nya relationer tar form, och nya erfarenheter läggs till i de ryggsäckar som barnen bär med sig vidare i livet.

Vi hoppas att den här rapporten kan inspirera till fortsatt dialog, samverkan och långsiktiga satsningar – där barn får möta konst och kultur som något levande, meningsfullt och tillgängligt.

Ellen Lamm

KONSTNÄRLIG CHEF UNGA OPERAN

I. PROJEKTET I KORTHET

*Tre år av scenkonst, relationer
och långsiktig samverkan*

SEDAN HÖSTEN 2023 har Unga Operan, Huddinge kommun och fastighetsbolaget Fabege genomfört ett treårigt samarbetsprojekt i Flemingsberg. Med scenkonsten som verktyg har projektet gett lågstadiesbarn möjlighet att möta opera, balett och musikdramatik – inte vid ett enstaka tillfälle, utan kontinuerligt över tid. Projektet omfattar samtliga elever från förskoleklass till och med årskurs 3 vid de fyra Flemingsbergsskolorna: Annerstaskolan, Kästaskolan, Vistaskolan och Visättraskolan.

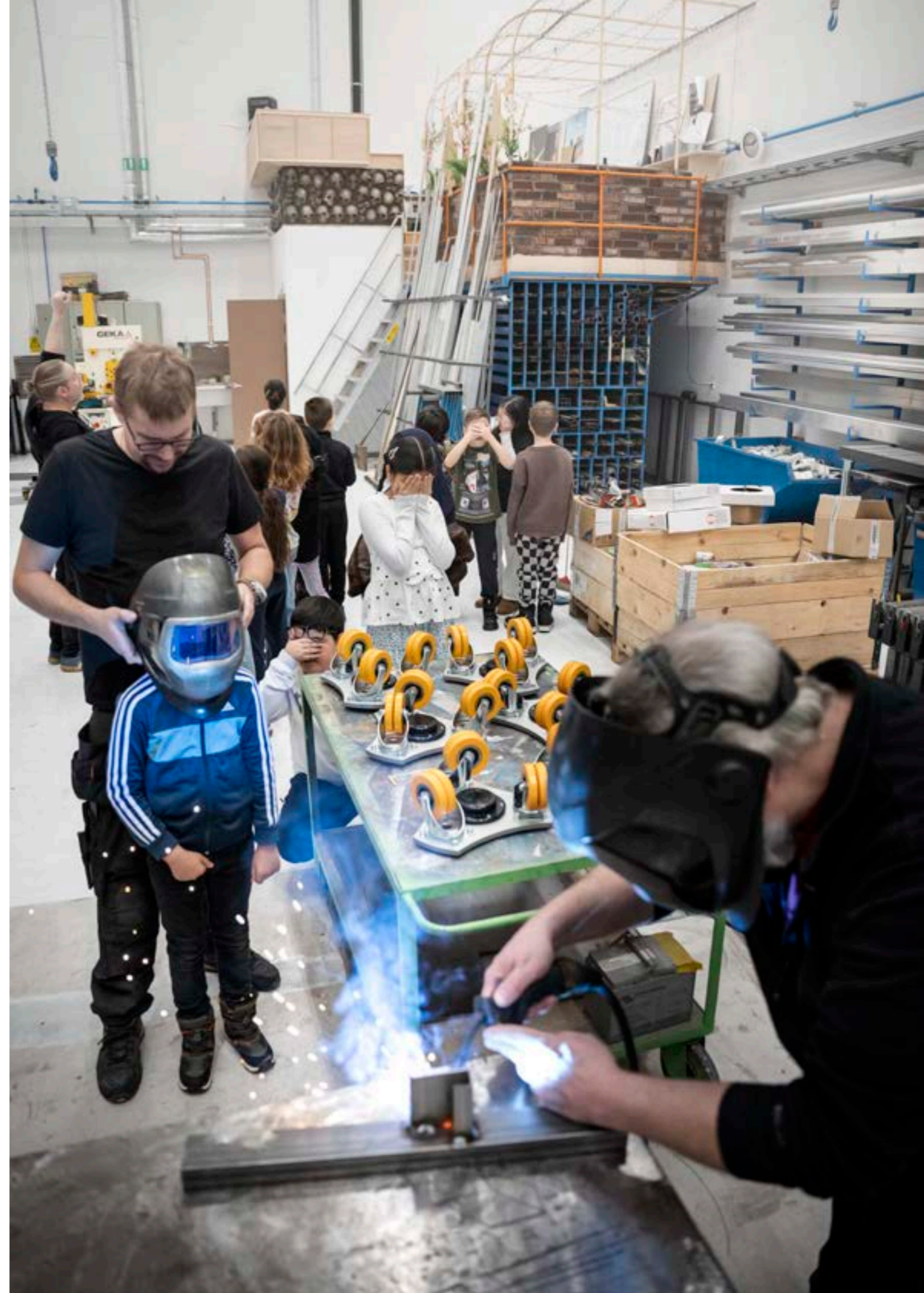
Under tre år har barnen mött Unga Operans pedagoger regelbundet. Det har handlat om relationer som byggts i takt med att barnen vuxit – och om regelbundna möten med scenkonst. Varje årskurs har deltagit i tre aktiviteter per läsår, vilket inneburit att en elev som följt projektet från förskoleklass till årskurs 3 har tagit del av totalt tolv olika aktiviteter.

*292 klassaktiviteter,
51 olika klasser,
1287 elever.*

BREDD OCH FÖRDJUPNING – PÅ OCH MED OPERAN

PROJEKTET HAR HAFT både ett relationsbyggande och ett pedagogiskt syfte. Ambitionen från Unga Operans sida har varit att förena bredd och fördjupning – att ge många barn tillgång till scenkonsten, samtidigt som mötena ges utrymme att bli återkommande, meningsfulla och personliga.

Eleverna har mött Kungliga Operan på flera olika sätt. Genom guideade besök i Operahuset i centrala Stockholm, liksom i Operans ateljéer och dekorverkstäder i Flemingsberg, har barnen fått inblick i scenkonstens hantverk, historia och yrkesvärld. De har träffat både artister och tekniska yrkesgrupper och sett hur en föreställning växer fram, från idé till färdig scenisk helhet.

Utöver besöken har klasserna deltagit i praktiska workshops i bland annat balett, mim, opera och musikdramatik. Här har barnen själva fått prova, undersöka och skapa – med kroppen, rösten och fantasin som verktyg. Projektet har också omfattat sceniska upplevelser i form av opera- och dansföreställningar samt konserter – tillfällen där barnen fått uppleva färdiga verk tillsammans som publik.

EN DEL AV BARNENS NÄRMILJÖ

KUNGLIGA OPERANS NYA ateljéer och verkstäder invigdes i Flemingsberg sommaren 2024 och utgör i dag en central del av Operans verksamhet. För många av de barn som deltagit i projektet ligger denna kreativa arbetsplats mitt i deras egen närmiljö.

Genom projektet har en central ambition varit att synliggöra Flemingsberg som en plats för kultur och skapande – och samtidigt stärka barnens relation till Operahuset i centrala Stockholm. Genom återkommande besök har eleverna fått utforska byggnaden, möta människorna som arbetar där och lära känna miljöerna bakom kulisserna. Målet har varit att skapa trygghet och igenkänning, och ge barnen en självklar känsla av att också Operahuset är deras plats – ett hus där de är välkomna, sedda och delaktiga.

På så sätt har projektet bidragit till att förankra Operan inte bara som nationalscen i stadens centrum, utan också som en levande och samtida kulturverksamhet i Huddinge kommun – nära barnens vardag.

»Operan har blivit en del av skolans vardag.«

2. VARFÖR BEHÖVS DETTA?

*Barns villkor, kulturens roll
och rätten att känna tillhörighet*

PROJEKTETS AMBITION HAR från början varit större än att erbjuda enskilda kulturupplevelser. Det har vuxit fram ur en medvetenhet om de skilda villkor barn, utifrån sina olika socio-ekonomiska förutsättningar, har i dagens samhälle.

Även en stark övertygelse om kulturens betydelse för barns utveckling samt delaktighet och möjlighet att känna sig hemma i samhället har varit viktig för projektets utformning.

Att ge barn tillgång till konst och kultur handlar i grunden om vilka möjligheter varje barn ska ha, om vilka erfarenheter som ska vara tillgängliga för alla – inte bara för några få.

SAMHÄLLELIGA SKILLNADER I BARNNS VARDAG

FORSKNING VISAR TYDLIGT att barns livsvillkor skiljer sig markant åt beroende på var de växer upp. Redan under de tidiga skolåren kan skillnader i förutsättningar få konsekvenser för både lärande, hälsa och framtidstro. Barn i områden med socioekonomiska utmaningar möter oftare hinder för en aktiv och meningsfull fritid – något som är avgörande för både personlig och social utveckling.

Samtidigt är barns tillgång till kultur ojämnt fördelad. Skillnader i kulturvanor följer ofta socioekonomiska, geografiska och demografiska mönster. Medan vissa kulturformer såsom besök på bio och bibliotek är relativt lättillgängliga, är möten med exempelvis teater, opera och dans betydligt mer sällsynta – särskilt för barn som inte redan har dessa erfarenheter med sig hemifrån.

När sådana möten uteblir riskerar avståndet till kulturlivet att bli både praktiskt och mentalt. Det som är okänt kan upplevas som ”inte för mig”.

KULTURENS BETYDELSE FÖR HÄLSA, LÄRANDE OCH TILLHÖRIGHET

FORSKNING INOM BÅDE folkhälsa och pedagogik pekar på kulturens betydelse för barns välbefinnande och lärande. Musik, dans och scenkonst kan stärka koncentrationsförmågan, bidra till psykisk och fysisk hälsa samt skapa gemensamma sammanhang som främjar social inkludering och en känsla av samhörighet.

Estetiska erfarenheter skiljer sig från många andra former av lärande. De är kroppsliga, sinnliga och relationella. Pedagogikforskaren Margareta Aspán, som följt tidigare Unga Operan-projekt, beskriver hur konst inte enbart handlar om kunskap om något, utan om att få vara delaktig i något – att beröras, uttrycka sig och delta. Konst blir på så sätt ett verktyg för att förstå världen och sig själv, men också för att bli en aktiv del av den. För barn kan detta öppna nya sätt

att uttrycka känslor och erfarenheter – särskilt för dem som inte alltid hittar sin plats i klassrummets mer traditionella arbetsätt.

BARNNS RÄTT TILL KULTUR – OCH TILL DELAKTIGHET

TILLGÅNG TILL KONST och kultur är också en rättighetsfråga. Rätten att delta i kulturlivet hänger ihop med grundläggande demokratiska rättigheter som yttrandefrihet, tankefrihet och rätten till utveckling. När barn får skapa och möta konstnärliga uttryck utvecklar de sin förmåga att tolka, formulera och dela erfarenheter. Samtidigt växer mod, uttrycksförmåga och nya perspektiv – färdigheter som är grundläggande för ett demokratiskt samhälle.

Att delta i kulturlivet som barn handlar därför inte om att fostra framtida kulturutövare eller publik. Det handlar om att rusta barn med erfarenheter, språk och referensramar som gör dem delaktiga i samhället här och nu.

När kultur blir något man känner igen, behärskar och vågar förhålla sig till, händer något med självbilden och relationen mellan individen och samhället i stort.

Det är mot denna bakgrund som samarbetet mellan Unga Operan, Huddinge kommun och Fabege har utformats. Projektets lokala förankring och långsiktighet, med återkommande möten över flera år, är direkta svar på de utmaningar som forskningen pekar på.

Genom att erbjuda scenkonst inom ramen för skolan når projektet alla barn, oavsett föräldrars ekonomiska eller kulturella resurser. Ambitionen har varit att skapa något mer än tillfälliga upplevelser – att bygga relationer, igenkänning och trygghet över tid. Det är först när barn får möta konst återkommande, i olika former och sammanhang, som de kan bygga en egen relation till uttrycken – en relation som vilar på deras egna erfarenheter. Mötena behöver tid för att sätta sig, för att landa i kroppen och bli en del av barnens vardag.

*»När kulturen
blir igenkännbar
minskar avståndet.«*

VAD SÄGER FORSKNINGEN?

- UNESCO understryker att tillgång till kultur är en demokratisk rättighet och avgörande för barns möjlighet att tolka världen, formulera sina perspektiv och känna tillhörighet (*UNESCO 2022*).
- Svensk segregationsforskning visar att skillnader i bostads- och skolmiljö påverkar barns livschanser och tillgång till meningsfull fritid; skolan blir därför en central arena där alla barn kan nås av kultur (*Malmberg et al. 2020; Delmos 2021*).
- OECD:s syntes om estetiska lärprocesser visar att barn utvecklar kreativitet, kognition och sociala förmågor när de själva får skapa – och att effekterna är störst när kulturmöten är återkommande (*Winner, Goldstein & Vincent-Lancrin 2013*).
- Svenska kulturvaneundersökningar visar att kultur är ojämnt fördelad, och att långsiktighet och kontinuitet i barns närmiljö behövs för att minska skillnader tidigt (*Kulturanalys 2022; SCB 2020*).
- Forskning om barns rätt till kultur betonar att möten med yrkesverksamma konstnärer skapar trygghet, kvalitet och djupare delaktighet i kulturens uttryck (*Kulturrådet 2022*).

»Vi bygger
den kulturella
ryggsäcken
tidigt.«

3. VAD ELEVERNA MÖTT

*När opera och balett blir kropp,
röst och berättelse*

FÖR MÅNGA KAN opera och balett framstå som konstformer på avstånd – stora, laddade och långt ifrån barns vardag. I detta projekt har de i stället blivit något nära och handfast: rörelse, röst, berättelse och gemensam upplevelse. Något som går att pröva, känna och göra till sitt. Utgångspunkten har varit att inte förenkla uttrycken, utan att göra dem tillgängliga och att låta barnen möta opera och balett som levande konstformer.

ETT ALLKONSTVERK SOM SKER HÄR OCH NU

OPERA OCH BALETT beskrivs ofta som allkonstverk. På scenen möts musik, dramatik, sång, dans, rörelse och visuella uttryck som ljus, kostym och scenografi. Tillsammans skapar de en helhet som tar form i stunden, inför publiken.

Föreställningen uppstår i mötet mellan utövare, rum och publik och går inte att återupprepa på exakt samma sätt. Barn som möter dessa konstformer tidigt får med sig en erfarenhet av närvaro, koncentration och gemensamt fokus.

RÖST, RÖRELSE OCH MUSIK SOM BERÄTTANDE

I OPERAFÖRESTÄLLNINGAR BÄRS berättelsen av musik och sång. Karaktärerna sjunger sina känslor, tankar och konflikter i stället för att tala dem. I baletten förmedlas handling och relationer genom dans och mim – en ordlös musikteater där kroppen är det främsta uttrycksmedlet.

Gemensamt för båda konstformerna är musikens centrala roll. Den skapar stämning, driver handlingen framåt och ger berättelsen djup. För barn öppnar detta för en direkt väg in i scenkonsten – inte genom

förklaring, utan genom upplevelse. Det som händer på scenen går att känna i kroppen, även utan att förstå varje detalj.

Opera- och balettföreställningar framförs akustiskt. Sångarnas röster och orkestrernas instrument fyller rummet utan teknisk förstärkning. Ljudet upplevs inte bara med öronen, utan också fysiskt i rummet – som vibration, närvaro och resonans. För många av de deltagande barnen har detta varit ett nytt sätt att möta musik och röster. En erfarenhet som kommer att stanna kvar hos många av dem.

STORA KÄNSLOR – OCKSÅ FÖR BARN

OPERA OCH BALETT rymmer ofta starka känslor och dramatiska skeenden: kärlek, mod, sorg, död, konflikter och förlust. Det är teman som ibland uppfattas som för tunga för en ung publik, men erfarenheterna från projektet visar på motsatsen.

Barn är kompetenta. De har en stark förmåga att ta till sig komplexa berättelser – särskilt när dessa presenteras genom flera sinnen samtidigt. I mötet med scenkonst får barn möjlighet att känna igen, utforska och uttrycka sina känslor, med ord eller genom rörelse, i ett tryggt sammanhang. Det ger nya perspektiv och erfarenheter. Barn behöver inte skyddas från innehållet, utan ges redskap att förstå och bearbeta även det som är svårt.

DÄRFÖR OPERA OCH BALETT I SKOLAN

I PROJEKTET HAR opera och balett inte presenterats som något svårt eller avlägset, utan som konstformer att både utöva och utforska. Genom att kombinera sceniska upplevelser med eget skapande i workshops har barnen fått en konkret förståelse för hur scenkonst fungerar – och för att uttrycken är något man själv kan använda.

Mötet med dessa konstformer handlar inte om att väcka ett särskilt intresse hos alla, utan om att bredda barns erfarenhetsvärld. När opera och balett blir en del av barnens referensramar minskar avståndet till konsten. Det som tidigare kunde upplevas som "inte för mig" blir i stället något igenkännbart och möjligt att förhålla sig till.

*»Barn möter
scenkonst med
hela kroppen.«*

*»En kreativ
arbetsplats mitt i
barnens närmiljö.«*

4. NÄR KUNGLIGA OPERAN BLIR EN EGEN VÄRLD

*Elevernas röster om trygghet,
fantasi och att våga uttrycka sig*

SKOLANS LÄRARE OCH Unga Operans pedagoger spelar viktiga roller i projektet – men i centrum står barnen. I samtal med Hadja, Tiffany, Anika, Mahibah, Metin, Stefan och Medina, elever i årskurs 2 på en av de deltagande skolorna i Flemingsberg, träder en bild av trygghet, nyfikenhet och en självklar relation till Operan fram.

Genom deras berättelser blir det tydligt hur tre år av återkommande möten med scenkonst har satt spår – i kroppen, i fantasin och i vardagen.

”ÄR DET DU SOM ÄR OPERAN?”

EN SEN EFTERMIDDAG i Flemingsberg möter Unga Operans pedagog en grupp elever från årskurs 2. Redan i dörren finns en självklar igenkänning.

– Är det du som är Operan?

Barnen ler, pratar i mun på varandra och vill börja direkt. De vet varifrån besöket kommer – och vad det betyder. Operan är inte en okänd institution, utan något de redan har en relation till. När samtalet kommer in på hur det känns att vara på Operan beskriver flera barn samma sak: ett lugn.

– Det känns som att man kan somna om några minuter. Det är jätteskönt.

– När jag är på Operan är jag liksom i min egen värld. Tryggheten beskrivs som vila, som en plats där det är tillåtet att vara – och att känna.

RELATIONER SOM BYGGS ÖVER TID

ATT MÖTA SAMMA verksamhet under flera år har spelat en avgörande roll. De återkommande träffarna med Unga Operans pedagoger har skapat igenkänning och förtroende.

– Jag är trygg för att alla som jobbar på Unga Operan är jättesnälla!

Barnen räknar upp namn på pedagoger de mött genom åren och berättar med stolthet om hur många olika personer de träffat. Variation upplevs inte som rörigt, utan som något positivt.

– De visar oss olika saker.

– Man får lära sig olika sätt att spela teater och visa känslor.

Genom att möta flera konstnärliga uttryck har barnen fått fler sätt att uttrycka sig – och fler ingångar till både sina egna, och andras, känslor och erfarenheter.

NÄR SÅNGEN FLYTTAR IN I VARDAGEN

FÖR FLERA AV barnen är det just sången som gjort starkast intryck. Operarösten har blivit något de känner igen – och själva använder.

– *Det förändrade nästan mitt liv! När jag gick i förskoleklass hatade jag att sjunga.*

Nu gillar jag att sjunga!

– *Om jag inte hade varit på Operan hade jag inte gillat musiklektionerna.*

Erfarenheterna lever vidare i skolan. Under musiklektionerna uppmuntras barnen att använda sin ”operaröst”.

– *Alla har en operaröst!*

Det kommer från flera håll på en gång. Repliken är självklar, nästan unison.

Operan har flyttat in i barnens vardag – inte som något upphöjt eller svårt, utan som en naturlig referens.

MINNET AV DET FÖRSTA MÖTET

NÄR BARNEN OMBEDS att tänka tillbaka på roliga minnen går flera tankar först till en föreställning de nyligen sett. Men snart väcks äldre minnen till liv – från deras allra första möte med Operan, tre år tidigare.

– *Jag var en ballerina.*

– *Jag var en pilot.*

– *Jag var en tegelsten!*

Skattet tar över. Att få prova kostymer och gestalta olika roller sitter kvar som starka minnen – lika tydliga flera år senare. Erfarenheterna har inte försvunnit. De finns kvar, redo att plockas fram.

”KOMMER NI SAKNA OPERAN?”

SAMTALET BÖRJAR GÅ mot sitt slut. Mellanmålet väntar. Precis innan barnen går vidare kommer en sista fråga – inte om föreställningar eller kostymer, utan om tid. De vet att projektet följer dem genom lågstadiet och att mötena med Operan hör till just de här åren. Frågan formuleras försiktigt: När ni blir äldre och inte längre är med i projektet – tror ni att ni kommer sakna Operan då?

Svaret kommer utan fördröjning.

– *JAAAAA!*

Rösterna är höga, samstämmiga och helt utan tvekan. Men det som hörs är inte sorg, utan något annat: igenkänning. Operan har blivit en del av deras skoltid, deras minnen och deras gemensamma erfarenheter. Något de vet att de kommer bära med sig – även när de går vidare från projektet.

5. EN DEL AV SKOLANS IDENTITET

Lärares perspektiv på lust, lärande och gemensamma erfarenheter

NÄR PROJEKTET SUMMERAS hos skolorna är bilden tydlig: samarbetet med Unga Operan har blivit något mer än ett återkommande kulturinslag. I samtal med Ishtar Malki och Lucy Aras, båda lågstadielärare vid en av skolorna, framträder hur mötet med scenkonst har vävts in i skolans vardag – och i elevernas sätt att uttrycka sig, lära och samspara.

ETT ANNAT SÄTT ATT MÖTA KUNSKAP

ISHTAR OCH LUCY har olika ingångar i projektet. Den ena har följt det från start med sin klass, den andra har klivit in senare och mött en elevgrupp som redan hade en etablerad relation till Unga Operan. Trots det beskriver de projektets betydelse på ett liknande sätt.

– I relation till läroplanen och kultur i skolan har det betydligt mycket. Eleverna har fått uppleva något annat än det de kanske är vana vid. Det berikar att få erfarenheter även utanför sin komfort zone.

De berättar hur kultur i skolan ofta kopplas till mer välbekanta sammanhang, som museum eller bio. Opera och balett har tidigare inte varit lika självklara alternativ.

– Det har varit väldigt utvecklande. Eleverna har blivit inspirerade. De har fått uppleva att man kan uttrycka känslor med sång, rösten och kroppsspråket – och nu använder de uttrycken i skolan.

NÄR SCENKONSTEN FLYTTAR IN I UNDERVISNINGEN

EN TYDLIG EFFEKT av projektet är hur de konstnärliga uttrycken fått leva vidare i klassrummet. Det som barnen mött genom projektet med Operan återkommer i undervisningen – inte som ett separat inslag, utan som ett pedagogiskt verktyg.

– Nu vill de dramatisera mer. De spelar upp scener och tar olika roller.

Lärarna beskriver hur arbetssätt från projektet används i både svenska och SO, särskilt i samband med högläsning, berättande och textarbete.

– “Hur låter det på Operan?” har blivit något att utgå ifrån. De har fått erövra det.

Att eleverna inte bara sett, utan också fått göra, upplevs som avgörande.

– Man kan lära barn mycket, men för att något ska befästas måste de få uppleva det – och äga det. Det har de fått göra här.

LUST OCH INSPIRATION

KÄNSLAN AV LUST återkommer genom samtalet. Eleverna ser fram emot aktiviteterna och vill ogärna missa dem.

– Eleverna har varit glada och tacksamma. Även vi vuxna känner så.

Erfarenheterna stannar inte inom enskilda klasser, utan sprids i skolan.

– Det blir något man har gemensamt, utöver klasserna. Något som hör till just vår skola.

Operan beskrivs som en naturlig del av skolmiljön – igenkännbar och självklar.

Projektet har inte bara påverkat eleverna, utan också lärarnas syn på undervisning. Både Ishtar och Lucy berättar hur de inspirerats att använda röst, dramatik och kroppsligt uttryck oftare i sin undervisning – genom övningar och arbetssätt de mött i samarbetet med Unga Operans pedagoger.

– Det har fått oss att reflektera över att man kan uttrycka saker på flera sätt. Att det inte bara finns en väg för att förmedla kunskap.

VARFÖR KONST OCH KULTUR I SKOLAN?

PÅ FRÅGAN OM varför konst och kultur bör vara en självklar del av skolans uppdrag är lärarna överens. Det handlar i grunden om likvärdighet.

– Oavsett bakgrund och ekonomiska förutsättningar ska alla barn få ta del av hela samhället. Konst och kultur är en del av det.

De lyfter också hur konstnärliga uttryck kan öppna nya vägar för barn som annars håller tillbaka.

– Genom konsten vågar vissa barn öppna upp sig mer. Det kan bygga relationer och trygghet.

Att tidigt få möta olika uttryck beskrivs som ett sätt att inkludera barnen i samhället, här och nu.

– Vi vill så frön tidigt, så att barnen vet vad som finns och känner sig bekväma i olika sammanhang.

»När barn får tid landar det i kroppen.«

6. ATT VÅGA SYNAS & ÄGA SINA UPPLEVELSER

*Unga Operans pedagoger om kontinuitet,
profession och förtroende*

BAKOM PROJEKTETS MÅNGA möten med barnen står Unga Operans pedagoger – yrkesverksamma scenkonstnärer med lång erfarenhet av både konstnärligt och pedagogiskt arbete. I samtal med Lena Nilsson, Roy Sandgren och Sara Lewerth, verksamma inom bland annat balett, mim och musikdramatik, blir det tydligt hur avgörande kontinuitet och professionell trygghet har varit för projektets framgång.

ATT BLI SEDD – OCH ATT SE VARANDRA

PEDAGOGERNA ÅTERKOMMER TILL vad som händer i rummet när barn ges möjlighet att ta plats, inte bara som grupp utan också som individer. I workshops handlar arbetet ofta om att våga synas – och om att våga lyssna till varandra.

– Det här projektet öppnar upp för att börja se varandra på ett annat sätt i en klass. Man får våga synas – och de andra får se den här andra personen.

I den konstnärliga situationen kan nya roller uppstå. Barn som annars inte brukar ta plats kliver fram, medan andra får öva på att följa och ge utrymme.

– Det vi gör är lite som lek, men ändå något helt annat.

Det finns tydliga ramar och ett gemensamt fokus, vilket skapar både frihet och trygghet.

TID ATT LANDA I KROPPEN

EN AVGÖRANDE SKILLNAD mellan detta projekt och många andra är tiden – samma barn återkommer under flera år.

– Barnen får tid att prova och utforska. Då landar det mer i kroppen. Det är en helt annan lyx – både för oss och för dem.

Pedagogerna beskriver hur erfarenheterna hänger ihop från år till år och hur kunskap och mod gradvis byggs upp. Det som först kan kännas ovant blir med tiden självklart.

– De får äga konstformerna på ett helt annat sätt – både vad gäller uttryck och tillhörighet.

VARIATION SOM INKLUDERAR

UTÖVER KONTINUITETEN LYFTS variationen i konstnärliga uttryck fram som en nyckel till inkludering. Genom att barnen får möta flera olika sätt att uttrycka sig skapas fler ingångar.

– Man kanske inte vågar visa sig genom rösten, men det kanske går genom dans eller mim istället.

När barnen får prova olika uttrycksformer sänks trösklarna. Känslor och berättelser blir mindre abstrakta när de får gestaltas – om och om igen, i olika former.

»MAN ÄR LIKSOM OPERAN«

ATT BARNEN MÖTER flera olika pedagoger från Unga Operan har också haft stor betydelse. För barnen blir inte varje person en enskild representant – tillsammans är de Operan.

– De säger: "Hej, är det du som är Operan?"

Operan blir i barnens värld ett sammanhang snarare än en plats: ett kollage av människor, rörelser, röster och minnen som känns igen. Denna igenkänning präglar också samarbetet med skolorna.

– Vi blir kollegor till lärarna på ett annat sätt.

När lärarna är trygga i arbetssätten och Unga Operans pedagoger har god förståelse för klassernas dynamik, stärks barnens upplevelse ytterligare.

PROFESSIONELL TRYGGHET SOM GRUND

PEDAGOGERNA BETONAR VIKTEN av att barn möter vuxna som själva är yrkesverksamma inom sina konstformer.

– När man är trygg i sin konstnärliga yrkesroll har man möjlighet att ta in allt annat som händer i rummet.

Att kunna svara på frågor, dela egna erfarenheter och hantera det oväntade skapar förtroende – både hos barn och vuxna. Kunskapen är inte bara teoretisk.

– Vi har kunskapen i kroppen.

RINGAR PÅ VATTNET

PEDAGOGERNA ÄR TYDLIGA med att deras uppdrag inte syftar till att skapa framtida operasångare eller dansare.

– När barn som annars inte brukar ta plats plötsligt vågar göra det – då händer något.

De beskriver ögonblick där mod och lust får fäste, ibland hos en enskild elev, ibland i hela klassen. När lärare samtidigt börjar se barnen i nya roller förstärks effekten.

– Det ger ringar på vattnet i hela skolans verksamhet.

Att så frön, skapa erfarenheter som fäster och öppna nya sätt att uttrycka sig – däri ligger projektets långsiktiga värde.

7. ATT ERBJUDA BARN EN PALETT

Rektors perspektiv på ansvar, kvalitet och långsiktig effekt

UR SKOLANS PERSPEKTIV handlar projektet ytterst om ansvar: att ge alla barn tillgång till en bredd av erfarenheter, uttryck och sammanhang. I samtalet med Mari Eriksson, rektor vid en av de deltagande skolorna, framträder hur samarbetet med Unga Operan har skapat både kvalitet, kontinuitet och ett tydligt stöd i skolans pedagogiska uppdrag.

SKOLANS UPPDRAG

FÖR MARI ERIKSSON är utgångspunkten självklar: skolan ska öppna dörrar till hela samhället – också till sådant som inte ligger nära barnens vardag.

– *Vi i skolan måste erbjuda en palett. Barn fångas av olika saker och behöver få möjlighet att prova en variation av uttryck.*

Samarbetet med Unga Operan breddar elevernas horisont genom att erbjuda något som annars är svårt att få till.

– *Här erbjuder vi något som eleverna inte får ta del av annars, eller som är svårare att få till i skolans vardag.*

SKILLNADEN MELLAN PUNKTINSATSER OCH RELATION

EN KÄRNFRÅGA FÖR rektorn är skillnaden mellan tillfälliga kulturinslag och ett arbete som är långsiktigt och återkommande.

– *Punktinsatser blir ofta en happening som stannar där. Det är svårt att följa upp dem.*

I detta projekt har kontinuiteten varit avgörande. När samma verksamhet återkommer år efter år skapas igenkänning, relationer och förtroende.

– *Barn gillar igenkänning. Även om det är i lite olika former så känner de igen sammanhanget. Det skapar ett helt annat intresse.*

Med tiden har samarbetet blivit en naturlig del av skolans vardag.

KVALITET OCH TYDLIGA RAMAR

UR SKOLLEDNINGENS PERSPEKTIV handlar det inte bara om att kultur erbjuds, utan också om hur.

– *Vi har begränsad tid. Då är det viktigt att det vi erbjuder håller hög kvalitet.*

Mari Eriksson lyfter särskilt den professionella kompetensen hos Unga Operans pedagoger. Kombinationen av konstnärlig erfarenhet och pedagogisk förmåga ses som avgörande.

– *Det är pedagogerna som ska leda barnen in i processen och hjälpa dem att utforska om det här är något för dem.*

Att barnen möter trygga, yrkesverksamma konstnärer skapar förtroende – både hos eleverna och i skolorganisationen.

Projektets struktur har underlättat både planering och förankring i skolans verksamhet.

– *Att det är ett färdigt, definierat projekt gör att det blir lättare att det faktiskt blir av.*

Skolan har fått tidig överblick över när aktiviteter kommer ske och på vilket sätt. Det har sparat tid för lärare och gjort projektet effektivt.

EFFEKTER PÅ SKOLANS HELHET

PROJEKTETS PÅVERKAN HAR sträckt sig längre än till bara de enskilda klasserna. Mari Eriksson beskriver hur engagemanget spridits och skapat ringar på vattnet i skolans organisation.

– *Barnen har blivit uppslukade och fascinerade. Det har verkligen fångat dem.*

Samarbetet har lett till fler kulturinslag i skolans vardag och ökat intresset för estetiska uttryck i flera delar av verksamheten – en extra bonus för barnen.

»När barn som annars inte brukar ta plats plötsligt vågar göra det – då händer något«

8. ÖPPNA DÖRRAR & KULTURELLA RYGGSÄCKAR

Kommunens perspektiv på samverkan, plats och barns rätt till kultur.

FÖR HUDDINGE KOMMUN har samarbetet med Unga Operan och Fabege varit ett sätt att arbeta långsiktigt med barns rätt till kultur – och samtidigt med platsutveckling i Flemingsberg. I samtal med Tove Sandahl Fransson, verksamhetschef för kultur på kultur- och fritidsförvaltningen, framträder hur projektet vuxit fram ur en vilja att skapa relationer, kunskap och delaktighet – ett lokalt behov av tillgänglig kultur.

Ur kommunens perspektiv har Flemingsberg länge varit ett område där tillgången till kulturupplevelser behöver stärkas, särskilt för barn och unga.

– Vi vet att ganska få människor här tar del av det kulturutbud som finns.

När Kungliga Operans ateljéer och verkstäder flyttade till Flemingsberg väcktes därför en central fråga: hur kan denna nya verksamhet också bli en resurs för dem som bor i området?

– Vi ville öppna dörrarna och skapa en relation mellan Operans nya verkstäder och lokalsamhället.

Skolan blev den självklara utgångspunkten. Genom skolan når kommunen alla barn, oavsett bakgrund och familjens förutsättningar.

ATT SKAPA KUNSKAP OCH IGENKÄNNING

FÖR KOMMUNEN HAR projektet handlat om mer än att erbjuda kulturupplevelser. Målet har varit att barnen ska utveckla egen kunskap och trygghet i relation till scenkonsten.

– Vi ville skapa en känsla hos barnen av: "Jag vet vad som finns där inne i ateljéerna."

Genom återkommande möten får barnen inte bara se föreställningar, utan också förstå processer, yrken och uttryck. De skapar en egen relation till konstformerna.

– När barnen lämnar det här projektet vet de vad scenkonst består av. De vet vad de gillar och inte gillar, och kan ta egna beslut.

Dessa erfarenheter beskrivs som att packa barnens kulturella ryggsäck tidigt – med kunskap de bär med sig vidare i livet.

SAMVERKAN SOM MÖJLIGGÖRARE

TOVE SANDAHL FRANSSON lyfter samverkan som en av projektets största styrkor. Alla tre parter har haft tydliga roller och en gemensam ambition.

– *Vi har gått i armkrok från början. Det har funnits väldigt få svårigheter.*

Kommunen har bidragit med kunskap om skolorna och området, Unga Operan med konstnärlig och pedagogisk kompetens, och Fabege med långsiktig närvaro och förståelse för platsutveckling.

– *Vi har kunnat nå våra respektive mål just för att vi velat samarbeta.*

Att projektet varit förankrat på ledningsnivå inom kommunen har skapat stabilitet och gjort samarbetet enkelt att integrera i skolornas ordinarie planering.

ETT OVANLIGT VÄLFUNGERANDE PROJEKT

UR KOMMUNENS PERSPEKTIV har projektet också utmärkt sig genom sitt praktiska genomförande.

– *Det har varit ett superlyxigt projekt.*

Särskilt lyfts Unga Operans projektledning och lyhördhet för skolans vardag.

– *Unga Operan har haft råköll på allt. Det har varit en stor trygghet för oss.*

Projektet var dessutom kommunens första samarbete med näringslivet i denna form – något som beskrivs som både lärorikt och givande.

– *Dialogen med Fabege har fungerat väldigt bra. De har varit nyfikna på de behov vi ser.*

VAD BETYDER PROJEKTET FÖR FLEMINGSBERG?

NÄR SAMTALET HANDLAR om platsen Flemingsberg blir kopplingen mellan barn, kultur och område tydlig.

– *Operan har nu tagit plats mellan bostadsområdena.*

Barnen som deltagit i projektet har fått en relation till Operan som något nära och bekant.

– *Det finns nu ett stort antal barn i Flemingsberg som vet mer om opera och dans än många vuxna.*

Det beskrivs som en långsiktig investering i området – där barns självklara relation till konst och kultur kan få betydelse under lång tid framöver.

VARFÖR KONST OCH KULTUR FÖR ALLA BARN?

FÖR KOMMUNEN ÄR barns tillgång till konst och kultur en grundläggande fråga. Det handlar om välmående, gemenskap och om att kunna vara delaktig i samhället fullt ut.

– *Konst och kultur är en del av att bli en hel människa. Det är en mänsklig rättighet.*

Skolan ses som den plats där kommunen har bäst möjlighet att nå alla barn tidigt, innan skillnader i bakgrund och resurser blir avgörande.

– *Vi vill bygga ryggsäcken innan dess.*

9. NÄR PLATSEN FÅR LIV

Näringslivets perspektiv på kultur, samverkan och platsutveckling

FASTIGHETSBOLAGET FABEGE ÄR projektets tredje samarbetspartner. I samtalet med affärsutvecklaren Linn Dahlberg framträder en syn på kultur som en central del av långsiktig platsutveckling – och där engagemanget för barn och unga blir ett sätt att bidra till ökad delaktighet och ett mer levande Flemingsberg. Kultur beskrivs som något som ger områden både puls och sammanhang.

– *Kultur är bra för samtalet, för själen och för kreativiteten i ett område. Fabege hade en ambition att bidra med mer än bara arbetsplatser, vi ville också få kulturen till Flemingsberg.*

Både Kungliga Operan och Fabege menar att flytten av ateljéerna till Flemingsberg inte bara handlade om nya lokaler, utan också om att skapa en närmare och mer självklar koppling mellan kulturliv och vardagsliv i området. När frågan väcktes om hur fler boende skulle kunna ta del av satsningen blev barn i grundskolan en självklar målgrupp.

– *Unga Operan kan konstformerna och pedagogiken. Kommunen kan området. Vår roll har varit att möjliggöra.*

Det lösningsorienterade samarbetet lyfts fram som en viktig förutsättning för att projektet skulle fungera i praktiken och hålla över tid. Projektet har också gett effekter internt inom Fabege. Det har väckt diskussioner om kulturens roll i platsutveckling och stärkt dialogen med kommunen och andra lokala aktörer.

NÄR RELATIONER TILL PLATSEN VÄXER FRAM

ETT ÅTERKOMMANDE TEMA är hur barnen har börjat forma en egen relation till ateljéerna och verkstäderna. Genom besök och återkommande möten har Operan blivit något konkret och igenkännbart.

– *Barnen har varit på insidan av ateljéerna. De har sett vad som händer där.*

Denna närhet beskrivs som mer betydelsefull än enskilda upplevelser. Det handlar om att skapa ett sammanhang som byggs gradvis och blir en del av barnens bild av platsen.

ATT MÖJLIGGÖRA SNARARE ÄN ATT STYRA

MOT SLUTET AV samtalet återkommer Linn Dahlberg till den princip som präglade Fabeges medverkan: att stötta, inte styra.

– *Vi har inte velat styra innehållet, utan stötta de som har kunskapen. Det finns en stor stolthet internt över att vi varit med och bidragit till det här projektet.*

I detta perspektiv blir platsutveckling något långt bredare. Det handlar om att skapa miljöer där människor känner sig hemma och vill stanna – där kultur är en av flera krafter som får ett område att leva.

»Kultur gör platser levande.«

REFLEKTION & FRAMÅTBLICK

NÄR DETTA SKRIVS befinner sig projektet på sitt tredje år. De barn som varit med sedan förskoleklass närmar sig slutet av lågstadiet, och tre år av återkommande möten med opera, balett och musikdramatik ligger bakom dem. Tre år av scenkonst, fantasi och koncentration. Tre år av relationer som fått växa, sätta sig och ta form över tid.

Men projektet tar inte slut här. Samarbetet mellan Unga Operan, Huddinge kommun och Fabege fortsätter. Det som från början formulerades som ett tidsbegränsat projekt har därmed visat sig ha både bärighet och framtid.

Den här rapporten är därför att betrakta som en reflektion – ett tillfälle att stanna upp, blicka tillbaka och ta riktning framåt.

VAD HAR TRE ÅR GJORT MÖJLIGT?

BERÄTTELSENA I RAPPORTEN ger samstämmigt en bild av vad som kan hända när barn möter konst och kultur som något återkommande och närvarande i sin vardag.

För barnen i Flemingsberg har Operan blivit en naturlig del av skoltiden och närmiljön. De har fått ta del av berättelser, rörelser och musik som gett form åt känslor och erfarenheter – och fått fler språk för att uttrycka sig. Det som tidigare kunde upplevas som främmande har blivit något de vågar förhålla sig till, och ibland göra till sitt.

För skolan har projektet blivit ett stöd i det pedagogiska uppdraget. Lärare och skolläda beskriver hur konstnärliga uttryck öppnat nya ingångar till lärande, hur lust och engagemang stärkts och hur Operan i praktiken blivit en del av skolans identitet.

För Unga Operans pedagoger har kontinuiteten skapat förutsättningar för ett fördjupat arbete, där relationer och tillit fått byggas långsamt och återkommande – till nytta för både enskilda barn och hela grupper.

Och ur kommunens och näringslivets perspektiv har samarbetet visat värdet av långsiktighet, tydliga roller och gemensam vilja. I mötet mellan olika kompetenser har något vuxit fram som ingen av parterna hade kunnat åstadkomma på egen hand.

NÅGRA GEMENSAMMA LÄRDOMAR

- **TID SPELAR ROLL.**
Det är över tid som relationer byggs, trygghet etableras och erfarenheter får fäste.
- **KVALITET ÄR AVGÖRANDE.**
Möten med yrkesverksamma konstnärer och pedagoger skapar förtroende och verklig fördjupning
- **NÄRHET GÖR SKILLNAD.**
När kulturen finns där barnen är – i skolan och i närmiljön – minskar trösklarna till delaktighet.

Kanske viktigast av allt är insikten att delaktighet i konst och kultur inte handlar om att peka ut framtida publik eller skapa särskilda intressen. Det handlar om att ge barn erfarenheter de kan bära med sig, större uttrycksmöjligheter och referenser som gör världen och fler sammanhang mer begripliga.

FRAMÅT – MED RELATIONEN SOM GRUND

UNDER DE KOMMANDE åren kommer nya barn att kliva in i projektet, samtidigt som de som redan varit med bär sina erfarenheter vidare. Kungliga Operans ateljéer och verkstäder i Flemingsberg kommer att fortsätta vara en del av områdets vardag, och Operan kommer att fortsätta vara både nationalscen och närmiljö.

Vad den fortsatta satsningen kommer att ge i förlängningen går inte att mäta fullt ut i förväg. Men mycket tyder på att de ringar på vattnet som redan syns – i barns mod, i skolans arbetssätt och i relationen mellan plats och människa – kommer att fortsätta sprida sig.

Arbetet går vidare med samma grundläggande idé som från början: att ge barn tillgång till konst och kultur som något levande, tillgängligt och meningsfullt – och att göra det tillsammans.

*»Ringarna på vattnet kommer
att fortsätta sprida sig«*

KUNGLIGA OPERAN 2026

KONSTNÄRLIG CHEF UNGA OPERAN *Ellen Lamm*

PROJEKTLEDARE *Jonas Drake, Christian Jörgensen, Sara Nordeman*

PEDAGOGISKT TEAM *Sara Lewerth, Roy Sandgren, Lena Nilsen, Patrik Blom, Sara Eriksson Stern, Signe Barfoed, Linus Flogell, Gabi Aaron Johansson, Maria Watolla, Åse-Maria Bygland Larsen, Gustav Englund, Glenna Hossein, Ellen Nordlund, Mikael Sundin, Katja Lobas, Antoine Debb*

VD & ANSVARIG UTGIVARE *Fredrik Lindgren*

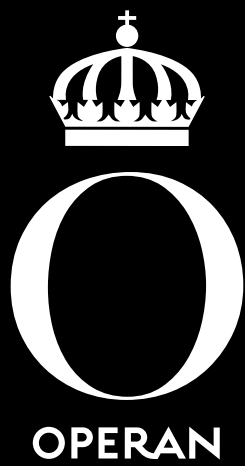
KOMMUNIKATIONSCHEF *Christina Bjerkander*

TEXT & INTERVJUER *Signe Barfoed*

FOTO *Markus Gårder, sid 4+29 Anna Hållams*

REDAKTÖR, TEXT & BILD *Jonas Drake*

GRAFISK FORM *Magnus Israelsson*

OPERAN